

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Teze k diplomové práci

**Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr právní a
ekonomické aspekty**

Prchlíková Marcela

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Tématem této diplomové práce je zpracování oblasti dohod konaných mimo pracovní poměr z hlediska základní právní úpravy a z hlediska ekonomického. Teoretická část práce je zaměřena na analýzu aspektů právních, ekonomických a také sociálních. Pro oblast dohod konaných mimo pracovní poměr jsou významné předpisy daňové, sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění, ovšem dohody konané mimo pracovní poměr zasahují i do problematiky průměrného výdělku, srážek z odměn, zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele a dalších. Tyto oblasti jsou analyzovány, je zpracována základní právní úprava a proveden rozbor ekonomických aspektů. V praktické části, která vychází z části teoretické, je uskutečněn kvalitativní výzkum využívání dohod konaných mimo pracovní poměr ve vztahu k činnosti Úřadu práce ČR, metodou individuálního, hloubkového, polostrukturovaného rozhovoru s prvky expertního rozhovoru. Závěrem je provedeno shrnutí práce a učiněny návrhy řešení vyplývající z provedeného kvalitativního výzkumu, tedy zejména doporučení vyplývající z praktických zkušeností zaměstnanců Úřadu práce ČR.

Klíčová slova: dohoda o provedení práce, dohoda o pracovní činnosti, zdravotní pojištění, sociální pojištění, zálohová daň, srážková daň, zákoník práce, dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, zaměstnanec, zaměstnavatel.

Hlavním cílem práce je zpracovat oblast dohod konaných mimo pracovní poměr z hlediska současné právní úpravy a provést analýzu ekonomických hledisek využívání dohod konaných mimo pracovní poměr v praxi s následnou komparací. Dílčími cíli je podrobné zpracování právních předpisů sociálního pojištění, zdravotního pojištění, oblasti daně z příjmu fyzických osob s akcentem na dohody konané mimo pracovní poměr a zároveň rozbor jejich ekonomických aspektů, dále pak rozbor oblastí, které významně problematiku dohod konaných mimo pracovní poměr ovlivňují, to je oblast srážek ze mzdy, průměrného výdělku či pracovně lékařské služby. Dílčím cílem je analýza vztahu dohod konaných mimo pracovní poměr k zákonu č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Cílem praktické části práce je metodou kvalitativního výzkumu zhodnotit význam dohod konaných mimo pracovní poměr pro činnost Úřadu práce ČR. Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Pro teoretickou část práce bude shromážděna odborná literatura a bude provedena její analýza s následnou komparací. V první části bude provedena analýza odborné literatury z oblasti pracovněprávních vztahů. V těchto kapitolách budou popsána právní východiska pro tuto

oblast a bude proveden základní rozbor problematiky podle Zákoníku práce. Velmi významně s účinností od 1. 1. 2014 do oblasti pracovněprávních vztahů zasáhl i nový občanský zákoník, jehož využívání v praxi má prozatím krátkou historii. Další části se budou zabývat problematikou sociálního, zdravotního pojištění a oblastí daně z příjmu. Mezi základní ekonomické aspekty dohod konaných mimo pracovní poměr patří výše stanovených minimálních vyměřovacích základů, procentuální výše stanovených povinných odvodů, oblast daňových slev atd. V posledních několika letech začala nabývat i pro oblast dohod konaných mimo pracovní poměr na významu problematika zákonných srážek. Jako další dílčí cíl práce bude oblast srážek analyzována. V praxi je nutné v některých situacích vyčíslit průměrný výdělek, touto problematikou se autorka zabývá v jedné z kapitol. Dosud stále není v platnosti nová právní úprava zákonného pojištění, které souvisí i s oblastí dohod konaných mimo pracovní poměr. Závěrem teoretické části práce bude provedena komparace teoretické části práce. Analýza odborné literatury a právních předpisů z teoretické části práce bude použita jako východisko pro praktickou část práce. V praktické části bude použit kvalitativní výzkum, kde výzkumnou metodou bude kvalitativní, hloubkový, polo-strukturovaný rozhovor s prvky expertního rozhovoru. Autorka práce se bude snažit podpořit výzkumem předpoklad významnosti využití dohod konaných mimo pracovní poměr při činnosti Úřadu práce v oblasti agendy evidence uchazečů o zaměstnání. Další předpoklady budou sledovat také hlavní cíl výzkumu, tedy význam a využívání dohod konaných mimo pracovní poměr v souvislosti s činností Úřadu práce ČR. Následně bude provedena interpretace a analýza uskutečněného rozhovoru, s komparací právní úpravy v závislosti na provedených změnách v průběhu časového období. Součástí vyhodnocení výzkumu by mohla být i SWOT matice procesu využívání dohod konaných mimo pracovní poměr. Závěrem práce bude shrnutí a návrhy řešení.

Praktická část práce potvrdila významnost dohod konaných mimo pracovní poměr vzhledem k činnosti Úřadu práce ČR. Vzhledem k současné situaci, kdy ke změnám právních předpisů dochází velmi intenzivně, není informovanost občanů o právních dopadech v některých životních situacích dostatečná. Otázka zápočtu dob pro doby důchodového pojištění v souvislosti s evidencí uchazečů o zaměstnání je i při výkonu nekolidujícího zaměstnání široké veřejnosti málo známa. Lze tedy předpokládat, že zejména u občanů z nízkopříjmových skupin a se základním vzděláním, kdy evidence bývá dlouhodobější a v souvislosti s uzavřením dohod konaných mimo pracovní poměr bez pojištěných příjmů dochází k souběhu evidence uchazeče o zaměstnání a výkonu práce na tyto dohody, povedou

tyto skutečnosti v budoucnosti k problémovým situacím. Ovšem vzhledem k vývoji změn právní úpravy v důchodovém pojištění není dostatečná informovanost ani u ostatního obyvatelstva. Lze tedy říci, že v době změn některých tradičních hodnot, kdy generace současná se nemůže vzhledem k rychle se měnícímu vývoji situace v oblasti důchodového pojištění obrátit ke zkušenostem generace předchozí, a dochází ke změně zavedených systémů, má stát povinnost zajistit kvalitní informovanost občanů. Což zcela jednoznačně splněno není. Informovanost uchazečů o zaměstnání považuje autorka práce za nejvíce palčivou vzhledem k nárokům na starobní důchody, ovšem nelze opomenout, že doba pojištění je významná i ke všem ostatním důchodům tedy zejména k důchodům pro invaliditu a pozůstalostním důchodům. Vzhledem ke stále se zvyšujícímu počtu odpracovaných let a prodlužování odpracované doby potřebné k získání nároku na důchody nelze nezaměstnanost a délku doby v evidenci uchazečů o zaměstnání podceňovat. Jsou skupiny občanů, které využívají institutu uchazeče o zaměstnání a současně přivýdělek formou nekolidujícího zaměstnání dlouhodobě. Návrh řešení: zlepšit informovanost občanů prostřednictvím médií, výchovně vzdělávací činnosti, cíleně zaměřených informací k různým cílovým skupinám. Výzkum v praktické části diplomové práce zdůraznil i některé z negativních pohledů na problematiku. Z provedeného rozhovoru vyplynulo i zjištění, že zejména malí živnostníci se snaží využívat dohody konané mimo pracovní poměr v souběhu s evidencí uchazeče o zaměstnání z důvodů vysokých mzdových nákladů na pracovní místo obsazené zaměstnancem v pracovním poměru. Skutečnosti potvrzují v rámci platných právních předpisů, minimalizace mzdových nákladů, ovšem pro zaměstnance dopady zejména při sociálně tíživých situacích. Návrh řešení, snaha přibližovat se optimalizaci daňového zatížení a povinných odvodů u zaměstnanců v pracovním poměru, více využívat zkrácených pracovních úvazků a střídání zaměstnanců v rámci jednoho pracovního poměru, který přináší pro zaměstnance i uchazeče o zaměstnání více právní jistoty a lepší podmínky pro budoucí nároky z důchodového pojištění.

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat právní a ekonomické aspekty dohod konaných mimo pracovní poměr z hlediska právní úpravy a z hledisek ekonomických. V teoretické části byla tato oblast v první části zhodnocena z hlediska právní úpravy pracovních vztahů. Zde byla podrobně analyzována jednotlivá ustanovení Zákoníku práce a zároveň provedeno základní zhodnocení a vymezení problematiky dohod konaných mimo pracovní poměr. V další z teoretických částí práce byla podrobně analyzována problematika dohod konaných mimo pracovní poměr z hlediska zákonných odvodů na pojistné na sociální zabezpečení,

definovány pojmy jako vyměřovací základ, zaměstnání malého rozsahu, pojistný příjem a další významné kategorie, které ovlivňují vzhledem k dohodám konaným mimo pracovní poměr odvod pojistného pro účely sociálního zabezpečení. Dále byl proveden rozbor dohod konaných mimo pracovní poměr ve vztahu k nemocenským dávkám. V rámci zpracovaných tabulek byl v provedených výpočtech zdůrazněn rozdíl v zápočtu pojištěných příjmů v rámci dohody o pracovní činnosti, a to u zaměstnání malého rozsahu s následnou komparací. Významnou je pro obsah této diplomové práce problematika zdravotního pojištění. Úvodem jsou vymezeny základní pojmy, vysvětlena problematika oznamovací povinnosti ve vztahu k dohodám konaným mimo pracovní poměr. Zdůrazněn je i významným tzv. státních kategorií pojištěnců ve vztahu k stanovenému minimálnímu vyměřovacímu základ odvodu pojistného. Další významnou oblastí pro posuzování ekonomických aspektů ovlivňujících oblast dohod konaných mimo pracovní poměr je i problematika daně z příjmu. Pro zaměstnance činné na základě dohod konaných mimo pracovní poměr je velmi významná změna zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu, jejíž účinnost je od 1. 1. 2014. Prakticky je tato změna uvedena ve výpočtech v tabulce č. 4: Odvod daně z příjmu fyzických osob u dohod konaných mimo pracovní poměr, kde je znázorněn rozdíl mezi odvodem daně z příjmu u DPP a DPČ. V teoretické části bylo dále poukázáno na specifické skupiny zaměstnanců využívající institut dohod konaných mimo pracovní poměr jako doplňkové zaměstnání, tedy zejména matky a zaměstnanci na rodičovské dovolené, poživatelé invalidních důchodů a poživatelé důchodů starobních. Oblast dohod konaných mimo pracovní poměr zasahuje i do problematiky výpočtu průměrného výdělku, odvodu zákonného pojištění odpovědnosti za škody, pracovně lékařské služby a významnou je i oblast srážek z dohod konaných mimo pracovní poměr. Cíle teoretické části práce byly splněny, komparace byla provedena v průběhu jednotlivých kapitol a dále byla provedena v souhrnné komparaci teoretické části práce. Komparace byla provedena z hlediska vztahu dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti, průběžně byla provedena komparace s pracovním poměrem. Obsahem zákona č. 435/2004 Sb., zákona o zaměstnanosti, se práce zabývá v části teoretické a zejména pak v části praktické. Praktická část této diplomové práce se zabývá významností institutu dohod konaných mimo pracovní poměr ve vztahu k činnosti Úřadu práce ČR. Pro praktickou část diplomové práce byla použita metodou zvolena metoda kvalitativního výzkumu. Jako základní výzkumná metoda byl použit hloubkový, individuální, polostrukturovaný rozhovor s prvky expertního rozhovoru, formou osobního dotazování. Provedený kvalitativní rozhovor částečně potvrdil stanovené předpoklady, ale poukázal i na negativní stránky využívání dohod konaných mimo pracovní poměr v souvislosti s vedením v

evidenci uchazečů o zaměstnání, spíše společenského významu. Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr jsou oblastí velmi zajímavou a neustále se velmi intenzivně vyvíjející. Mají své nezaměnitelné místo jako základní pracovněprávní vztah. Jsou využívány jako doplňkové zaměstnání, ale v současném stavu společenského a ekonomického prostředí bývají často využívány jako zaměstnání jediné. Přínos této diplomové práce a její přidaná hodnota je zejména v komplexním pohledu na širokou problematiku, kterou představuje oblast dohod konaných mimo pracovní poměr. Z praktické části výzkumu vyplynulo i upozornění na některé praktiky zaměstnavatelů, které by mohly být odstraněny vhodnou úpravou právních předpisů, se zohledněním praktických připomínek ze stran zaměstnanců Úřadu práce ČR. Zvýšená kontrolní činnost Státního úřadu inspekce práce, prostřednictvím jeho oblastních pracovišť, by mohla zamezit neoprávněnému čerpání podpory v nezaměstnanosti uchazeči o zaměstnání. Závěrem lze konstatovat, že při studiu odborné literatury a provádění kvalitativního výzkumu byly získány nové poznatky a zpracování diplomové práce bylo přínosem pro rozšíření dosavadních znalostí v oblasti dohod konaných mimo pracovní poměr o některé další aspekty.

Použitá literatura:

Odborná literatura:

- ANDRAŠČÍKOVÁ, Mária, HLOUŠKOVÁ, Pavla a kol. *Zákoník práce prováděcí nařízení a další související předpisy s komentářem k 1. 1. 2014*. 8. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství Anag, 2014. 1246 s. ISBN 978-80-7263-850-5.
- BĚLINA, Miroslav a kol. *Zákoník práce. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1634 s. ISBN 978-80-7179-251-2.
- BĚLINA, Miroslav a kol. *Pracovní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 599 s. ISBN 978-80-7400-405-6.
- BŘESKÁ, Naděžda a kol. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualizované vydání. Olomouc: Nakladatelství Anag, 2012. 217 s. ISBN 978-80-7263-739-3.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-785-4.
- HURKA, Petr. *Pracovní právo v bodech s příklady*. 4. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2014. 148 s. ISBN 978-80-7478-440-8.
- MULLEROVÁ, Libuše, ŠINDELÁŘ, Michal. *Účetnictví podnikatelů v různých právních formách*. Praha: VŠE v Praze. Nakladatelství Oeconomica, 2014. 184 s. ISBN 978-80-245-2041-4.
- STRÁNSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník a pracovní právo s praktickým výkladem pro širokou veřejnost*. Praha: Sondy, s.r.o., 2014. 125s. ISBN 978-80-86846-52-1.
- STEINICHOVÁ, Ladislava a kol. *Zákon o zaměstnanosti. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 316 s. ISBN 978-80-7357-501-4.
- ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2014*. Olomouc: Nakladatelství Anag, 2014. 608 s. ISBN 978-80-7263-851-2.
- ŠUBRT, Bořivoj. *Obsluha mzdy a platu*. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství Anag, 2014. 551 s. ISBN 978-80-7263-887-1.
- TICHÁ, Ivana, HRON, Jan. *Strategické řízení*. Praha: PEF, ČZU v Praze, 2007. 238 s. ISBN 978-80-213-0922-7.

